LAUSUNTO:
VNS 7/2025 vp Valtioneuvoston tulevaisuusselonteon ensimmäinen osa Strateginen toimintaympäristöanalyysi sekä skenaarioita vuoteen 2045
Minna Koskelo, Futures Finland ry & Yksitoista Helsinki Oy
Helsinki, 4. joulukuuta 2025

Tulevaisuusselonteon 1. osa julkaistiin lokakuussa 2025. “Tulevaisuusselonteko on tarkoitettu hallituksen ja koko valtioneuvoston strategisen päätöksenteon tueksi. Valtioneuvostossa tuotettu jaettu ymmärrys strategisen toimintaympäristön kokonaiskuvasta tukee päätöksenteon yhtenäisyyden, johdonmukaisuuden ja pitkäjänteisyyden toteutumista”. (Valtioneuvosto[1])

Tulevaisuusselonteon ensimmäinen osa sisältää laajan toimintaympäristöanalyysin sekä neljä skenaariota, jotka muodostavat pitkän aikavälin systeemisen kokonaiskuvan sisältäen geopoliittisia, teknologisia, taloudellisia, yhteiskunnallisia, ympäristöllisiä ja lainsäädännöllisiä näkökulmia. (Valtioneuvosto[1])

Lisäksi tulevaisuusselonteossa on kuvattu, miten tulevaisuusvalmiuksia voidaan kehittää, miten selontekoa voidaan hyödyntää sekä mitkä ovat skenaarioista riippumattomia, päätöksenteon kannalta tärkeitä ja erityistä huomiota vaativia asioita Suomen tulevaisuusvalmiuden kehittämisessä. (Valtioneuvosto[1])

Tässä lausunnossa esitetään arvio tulevaisuusselonteosta. Lausunnon tekemistä varten toimitetuista kysymyksistä on valittu sopivat.

Tuon lausunnossa esiin sekä Futures Finland ry:n että omia näkemyksiäni yrittäjänä, tulevaisuusmuotoilijana, Futures Finland ry:n puheenjohtajana, puhujana ja tietokirjailijana. Futures Finlandin hallituksesta Maija Knutti, Tiina Honkanen ja Ilkka Halava sekä vapaaehtoistiimistä Viivi Koivuniemi ovat myös antaneet lausuntoon näkemyksiään.

Futures Finland ry on ennakointiverkosto ja operaattori tulevaisuusajattelun ammattilaisille ja käytännön ennakointia tekeville.
Missio: Edistää tuloksellista ennakointia ja rakentaa ennakoinnin ammattilaisuudelle näkyvyyttä, vaikuttavuutta ja arvostusta.
Visio: Ennakointi on yritystoiminnan ja yhteiskunnan menestyksen edellytys – sen arvoa ei tarvitse perustella.

Futures Finland toteuttaa myös Tulevaisuusmylly-paneelia, jossa tuotetaan tulevaisuusorientoituneita näkökulmia yhteiskunnallisiin kysymyksiin kaikkien saataville. Ensimmäinen Tulevaisuusmylly-paneeli toteutettiin Futures Finlandin jäsenille ja Suomen Yrittäjien vaikuttajille toukokuussa 2024. Paneelin teemana oli pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskunnan tulevaisuus.

Futures Finland ry:n positio suomalaisessa ennakointiekosysteemissä on edustaa pääasiallisesti yksityisen sektorin näkökulmia ja sen lähestymistapoja ennakointiin yleisemmin. Näemme tärkeänä tuoda myös yritysten ääntä mukaan ennakointiin ja yhteiskunnalliseen keskusteluun, ja siksi ensimmäinen Tulevaisuusmyllyn paneeli toteutettiin yhteistyössä Suomen Yrittäjien vaikuttajien kanssa.

Vuonna 2025 Futures Finland yhdessä Futures Swedenin kanssa käynnisti myös pohjoismaisen ennakoinnin verkoston: *Nordic Foresight Networkin,* johon kuuluvat: Suomi, Ruotsi, Tanska, Norja ja Islanti. Verkosto täydentää kansainvälisiä verkostoja. Verkostolle on koettu ajassa vahva tarve pohjoismaisen yhteistyön tiivistyessä muillakin aloilla.

Tulevaisuusselonteon prosessi ja osallistaminen

Tulevaisuusselonteon ensimmäinen osa on laadittu eduskunnan ponsien mukaisesti kaikkien ministeriöiden yhteisenä virkamiesvalmisteluna, Valtioneuvoston kanslian koordinoimana ilman ulkopuolisia konsultteja tai poliittisesti nimettyjä työryhmiä. Valmistelutavan tavoitteena on vahvistaa julkisen hallinnon omaa ennakointikykyä ja strategista valmistelua.

Jatkuvuuteen on panostettu, mutta aikaisemman tulevaisuusselonteon ja tulevaisuusvaliokunnan aikaisempien julkaisujen ja meneillään olevien selvitysten roolia ja suhdetta ei ole kuvattu.

Futures Finland ry on aiemmissa lausunnoissaan suositellut ennakoinnin kehittyvän rajoja rikkovaan, moniääniseen / monimuotoiseen ja monisukupolviseen suuntaan. Selonteossa on kiinnitetty tähän ja tulevaisuusvaltaan huomiota. Tulevaisuusselonteon ennakointimenetelmissä korostuu laaja myös yhteiskunnallinen osallistaminen esimerkiksi Erätauko-dialogeilla eri-ikäisten ja taustaisten osallistujien kanssa. Ennakointi on laadukasta, se on tehty kattavasti näkemysten peittoon pyrkien lapset ja nuoret mukaan lukien.

Futures Finland ry on aiemmissa lausunnoissaaan esittänyt, että ennakointi on rohkeutta käsitellä ja hallita myös tulevaisuuteen liittyviä riskejä. Tämä on huomioitu skenaarioissa ja villeissä korteissa.

Yritysten näkökulma jää vähäiseksi ja tekoälyn hyödyntämisestä ei ole tietoa. Toimintaympäristön kehitysten tutkimista voisi laajentaa esimerkiksi pohjoismaisen yhteistyön avulla.

Skenaariot ja kehityskulut

Skenaariot muodostavat pitkän aikavälin systeemisen kokonaiskuvan mahdollisista geopoliittisista, teknologisista, taloudellisista, yhteiskunnallisista,

ympäristöllisistä ja lainsäädännöllisistä kehityskuluista. Skenaarioiden epävarmuustekijöiden valinnan perustana ovat epävarmuus-vaikuttavuusanalyysi sekä ristivaikutusanalyysi. Molemmat hyviä perusteita.
Epävarmuus-vaikuttavuusanalyysin kuvassa (s. 30) näyttää kuitenkin siltä, että osa (7 kpl) skenaarioiden pohjalle valituista kriittisistä epävarmuustekijöistä eivät ole kovin epävarmoja. Kaikkien valittujen epävarmuustekijöiden vaikuttavuus Suomelle on kuvattu suureksi.

Skenaarioiden yhteydessä mainitut riskit ja mahdollisuudet Suomelle sekä erityisesti varautumisen edellytykset luovat kuvaa Suomesta aktiivisena toimijana eri skenaarioissa.

Skenaariopolkujen kuvaaminen lisää skenaarioiden uskottavuutta. Tulevaisuustaulukkoa, skenaarioita sekä kehityskulkuja kutakin voidaan käyttää myös erikseen.

Selonteossa tunnistetaan useita epävarmuustekijöitä ja kehityskulkuja (esim. EU, Yhdysvallat, Kiina, Venäjä, vihreä siirtymä, teknologinen murros), mutta joitain radikaaleja, epälineaarisia kehityskulkuja – kuten AGI:n (Artificial General Intelligence) ei ole käsitelty riittävästi tai lainkaan.

Futures Finland ry:n julkaisemassa Tulevaisuusmyllyssä ja sen keskustelunavauksissa on tuotu esiin näkökulmia, joiden Futures Finlandin hallitus on kokenut puuttuvan yhteiskunnassa käytävistä tulevaisuuskeskusteluista. Keskustelunavaukset on tarkoitettu avartamaan ajattelua siitä, mitä tulevaisuus voisi olla tai mistä tulisi keskustella nyt.
Tulevaisuusselontekoa voidaan täydentää keskustelunavauksilla esimerkiksi seuraavilla näkökulmilla:

- Valtiovetoisuuden jälkeinen aika
- Yrittäjyyden tulevaisuus
- Julkisen ja yksityisen sektorin työllistämisen jakauma ja suunta tulevaisuudessa
- Julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin rooli planeettakestävyystaistelussa
- Mitä on tavoiteltu hyvinvointi tulevaisuudessa?

Villit kortit ovat mukana. Ne ovat olennainen tapa laajentaa näkökulmaa, mutta ne jäävät hieman irrallisiksi, kun ne on teetetty ulkopuolisella asiantuntijalla ilman selkeää linkkiä muuhun raportin sisältöön. Olisi ollut hyvä avata esimerkiksi sitä, miten skenaariot muuttuisivat, jos joku näistä villeistä korteista toteutuisi. Ja toisaalta, miten vaikka varautuminen tai lista asioista, joita tulee edistää joka tapauksessa tässä hetkessä, muuttuisivat jonkin villeistä korteista toteutuessa. Villejä kortteja tuntemattomalle ne jäävät varsin etäisiksi.

Lisäksi s. 91 alkaa lista asioista, joita vaikutusanalyysissä on tunnistettu skenaarioista riippumattomiksi toimiksi – asioiksi, joita tulee edistää joka tapauksessa tässä hetkessä Suomen tulevaisuusvalmiuden kehittämiseksi. Pidämme tätä osiota hyvänä. Asiat ovat osin päällekkäisiä skenaarioiden yhteydessä listattujen nostojen kanssa ja jää hieman epäselväksi, mitä tulevaisuusvalmiudella tässä tarkoitetaan. Selonteossa ei ilmene, miten asiat tulevat edistymään vai onko listat suosituksia, joita eri toimijat harkinnanvaraisesti toteuttavat.
Monessa skenaarioiden yhteydessä listatusta nostosta on aineksia syventäväksi teemaksi.

Ennakoinnin ja tulevaisuusselonteon hyödyllisyys, jatkuvuus ja vaikuttavuus

Tavoite ennakoiva hallinto on erinomainen. Ennakointi on keskeinen osa varautumista ja kriisinsietokykyä kuten Kuten Valtioneuvoston kanslian valtiosihteeri Risto Artjoki tulevaisuusselonteon julkisessa kuulemisessa lokakuun alussa omassa puheenvuorossaan sanoitti.

Futures Finland ry on aiemmissa lausunnoissaaan suositellut tulevaisuusajattelua elimelliseksi osaksi julkista päätöksentekojärjestelmää. Suunta on oikea.

Muotonsa puolesta ennakointisisällöt ovat pääasiallisesti kiinnostavia hallitukselle ja valtioneuvostolle strategisen päätöksenteon tueksi. Tämä palvelee selonteon tavoitetta.

Tulevaisuusselonteossa kerrotaan, että tietopohjaa hyödynnetään useissa valmisteluissa. On vaikuttavaa, että tulevaisuusselonteon hyödyntämistä on esitelty konkretian tasolla useissa eri ministeriöissä. Se antaa kuvan tulevaisuusajattelun institutionalistamisesta poliittiseen päätöksentekoon Suomessa. Ennakointikyvykkyyksien on kerrottu kehittyneen myönteisesti tulevaisuusselontekoprosessin myötä hallinnon eri tasoilla, mikä on hyvä. Resurssit ja tarvittava ennakointiosaaminen erityisesti tulevaisuustiedon tulkinnassa ja toiminnallistamisessa on avainasemassa jatkuvuuden varmistamiseksi.

Aiemmin on tunnistettu, että tulevaisuustiedon epävarma luonne on yksi sen käytön haaste, siksi on erityisen tärkeää panostaa tulevaisuusselonteon tiedon käytettävyyteen ja tukeen. (Valtiontalouden tarkastusvirasto, 2024)

Vuonna 2022 tehdyn tarkastuskertomuksen perusteella ennakointityön vaikuttavuus on ollut merkittävää erityisesti toimintakulttuurin, osaamisen ja poikkihallinnollisen yhteistyön näkökulmasta. Tulevaisuusselonteon valmistelun on todettu lisänneen valtioneuvoston sisäistä yhteistyötä, yhtenäistäneen ennakoinnin käytäntöjä ja juurruttaneen ennakointia osaksi virkatyön arkea. Samalla yksilö-, organisaatio- ja verkostotason ennakointikyvykkyydet ovat vahvistuneet, mikä voidaan nähdä yhtenä

ennakointityön keskeisimmistä vaikuttavuuden muodoista. (Valtiontalouden tarkastusvirasto, 2024)

Ennakointityön prosesseihin ja osaamiseen liittyvät vaikutukset ovat selvästi myönteisiä ja kannustaa jatkamaan työtä. Kehityskohtana voidaan nähdä erityisesti työn kytkeytyminen konkreettiseen päätöksentekoon ja syy-seuraussuhteiden analyysiin. Ennakointitiedon ja tehtyjen päätösten välille tulisi pyrkiä rakentamaan selkeämpää näkymää: missä valmistelun vaiheessa ennakointitietoa on hyödynnetty, onko sillä ollut vaikutusta tehtyihin valintoihin ja mitä vaihtoehtoja sen ansiosta huomioitiin tai kenties jätettiin pois. Tämä lisäisi ennakointityön näkyvyyttä, uskottavuutta ja legitimiteettiä osana päätösten valmistelua.

Esimerkiksi ”*Mitä tulisi tehdä tänään*?” -suositukset tarjoavat kiinnostavan kulman arvioida skenaarioihin liittyvien päätösten etenemistä, mutta niiden kytkeytymistä konkreettisiin toimenpiteisiin ja päätöksiin voidaan vielä vahvistaa. Voisiko vastaavaa osiota kehittää liittämällä tehtyihin suosituksiin vastuutahot tai esim. lait joissa asiasta säädetään, tai arvioitu aikataulu jossa asiassa voidaan nähdä muutosta päätöksen syntyessä.

Kehittämisen arvoinen on myös ennakoinnin aseman edelleen vahvistaminen. Miten ennakointi kytkeytyy pysyviin rakenteisiin kuten strategiaprosesseihin, tulosohjaukseen ja budjettivalmisteluun?

Yhtenä kiinnostavana tarkastelukulmana on, miten monen päätöksen perusteluissa käytetään tulevaisuustietoa ja muuttuvaa toimintaympäristöä perusteena pelkän nykytiedon sijaan. Ennakointityön vaikuttavuutta voidaan tarkastella myös “mitä vältettiin” -näkökulmasta. Tulevaisuuden onnistumiset kun ei aina näy toteutuneina asioina, vaan kriiseinä, jotka eivät koskaan realisoituneet. Tätä varautumisen näkökulmaa ja ns. ehkäisevää vaikuttavuutta olisi kiinnostavaa tehdä näkyväksi osana arviointia.

Tulevaisuusselonteossa kerrotaan, että muutostekijöitä tullaan seuraamaan ja päivittämään jatkossa digitaaliselle alustalle, mikä on hyvä. Toimintaympäristö muuttuu jatkuvasti ja muutoksia on tarpeen seurata ja päivittää. Se, miten tämä käytännössä toteutuu ei ole kovin tarkasti avattu vastuun tai alustan osalta. Ja tehdäänkö tätä esimerkiksi tekoälyavusteisesti.

Yhteistyön maailman skenaariossa esitetään, että Suomi tarvitsee yhteisen poliittisen tahtotilan Suomen kehityksen ja yhteiskunnallisen kestävyysmurroksen suunnasta. Tämä on tarve, joka ylittää yksittäisten skenaarioiden rajat. Futures Finland ry:n keväällä julkaistu Tulevaisuusmylly -raportin yksi keskustelunavaus käsittelee vision tarvetta pohjoismaiselle hyvinvointiyhteiskunnalle. Hyvinvoinnin määrittely uudelleen on keskeistä 2020-luvulla. Tulevaisuusmyllyn panelistin sanoin: “*Tavoittelemisen arvoinen hyvinvointi 2030-luvulla edellyttää kansallista visiota ja*

luottamusta.”

Jos ja kun skenaarioihin pääseminen tai välttäminen edellyttää laajasti toimia yhteiskunnan eri toimijoilta, niin sitä, miten muodostetaan yhteinen suunta, ei avattu. Futures Finland ry on jo aiemmin tuonut esiin tarpeen julkituoduille tulevaisuustavoitteille ja tavoitetilojen kuvauksille, sillä epävarmuus tulevasta syö tulevaisuustoivoa. On hyvä, että tulevaisuususkon lisääminen löytyy välittömästi edistettävien asioiden listalta. Sitran (2025) tuoreessa julkaisussa kerrotaan, että nuorten usko tulevaisuuteen on alkanut horjua. Julkaisussa sen yhteiskunnallista merkitystä verrataan siihen, että yritykset menettävät uskonsa tulevaisuuteen. Niiden halu ja kyky investoida, ottaa riskejä, kasvaa ja työllistää heikkenee, mikä vaikuttaa kielteisesti yhteiskuntaan.

Myös Suomi-Areenan (2025) tutkimuksesta nousee kansalaisten toive ja tarve yli hallituskausien kestäville visioille ja suunnalle. Julkituodut tavoitteet ja visiot voivat vahvistaa tulevaisuususkoa- ja toivoa.

Keskeisten toimijoiden tunnistaminen selkeästi ja ymmärrettävästi kullekin skenaariolle olisi myös hyödyllistä ja lisäisi toimijuutta.
Ennakoinnin ammattilaiset pystyvät viemään tietoa organisaatioihinsa, mutta asiaan perehtymätön ei välttämättä tartu selontekoon, muoto ja kieli ovat kaukana organisaatioiden arjesta.

Jos tavoittavuutta halutaan parantaa, olisi hyvä sisällyttää selontekoon eri kohderyhmille suunnatut nostot: miten luet, tulkitset ja hyödynnät -osio.
Myös visuaalisuutta voisi hyödyntää enemmän luettavuuden lisäämiseksi ja viestin levittämiseksi mahdollisimman laajalle joukolle. Sisällön monipuolista käytettävyyttä voitaisiin parantaa myös esimerkiksi luomalla raportista erimuotoisia sisältöjä, kuten kuunneltava podcast -versio.

Suosituksia kehittämiskohteiksi

Toimintaympäristön kehitysten tutkimista voisi avata vieläkin laajemmaksi, jotta ennakointityöhön saataisiin entistä monipuolisempia näkökulmia. Yritysten osallistumista ennakointiprosessiin tulisi vahvistaa esimerkiksi Futures Finland ry:n kautta. EU:n ennakointiverkostojen lisäksi suosittelemme myös Nordic Foresight Networkin hyödyntämistä ja kytkemistä mukaan työhön.

Selonteossa mainitaan vain pieni määrä kansainvälisiä ja kansallisia ennakointiaineistoja (12 kpl), mikä rajoittaa näkökulmien laajuutta ja syvyyttä.

Ennakoinnin näkyvyyttä ja vaikuttavuutta ministeriöissä sekä tulevaisuustyön arvostusta on tarpeen lisätä. Esimerkiksi olisi hyvä saada seuranta ja läpinäkyvyys listatuille asioille, joita tulee edistää joka tapauksessa tässä hetkessä Suomen

tulevaisuusvalmiuden kehittämiseksi sekä skenaarioihin varautumiseksi.

Julkituoduille tulevaisuustavoitteille on selkeä tarve ja olisi hyvä nähdä myös tätä keskustelua.

Muutoksen nopeuden vuoksi kolme horisonttia toisi arvoa – esimerkiksi tekoälyn murros osoittaa, että kehityskulut voivat olla nopeita ja radikaaleja ja vaikutukset yllättävän lähellä.

Mielestämme on hyvä, että selonteossa esitetään, että: "*on myös huolehdittava siitä, että lainsäädäntö on yhteiskunnalliset muutokset ennakoivaa ja perustuu laadukkaisiin vaikutusarviointeihin.*" Futures Finland ry on aiemmissa lausunnoissaan painottanut tätä: "*Tulevaisuusvaliokunta voisi ottaa vahvempaa roolia, se voisi tarjota osaamistaan ja tietoaan laajemmin lainsäädäntötyöhön, poliittisille päättäjille mutta myös kansalaisten käyttöön."*

Nostamme edelleen myös viestinnän teemaa. Ennakoinnin merkitys ymmärretään tänä päivänä paremmin, mutta ennakointitiedon hyödyntäminen päätöksenteossa ei ole vieläkään valtavirtaistunut, eikä ennakointitieto saavuta nähdäksemme vielä laajaa yleisöä. Eri toimijoille voisi miettiä eri viestinnän kärkiä. Tulevaisuustiedon muuttuva luonne huomioiden olisi myös syytä pohtia julkaisun muotoa. Päivitettävä verkkosivusto voisi olla parempi alusta kehityskulkujen ylläpitämiseen. Sivustolle olisi myös helppo rakentaa eri kohderyhmille eri osioita.

Kansanedustaja ja tulevaisuusvaliokunnan puheenjohtaja Anna Kontula sanoi osuvasti Tulevaisuusselonteon strategisen toimintaympäristöanalyysin julkaisutilaisuudessa 22.11.2024: "*Vain ne asiat voidaan tehdä, jotka voidaan ensin kuvitella, ja sen takia on tärkeätä, että erilaisia tulevaisuuden kehityskulkuja pystytään hahmottamaan ja niihin pystytään reagoimaan. Eräällä tapaa tulevaisuusselonteko antaa suomalaiselle politiikan mielikuvitukselle ne rajat, joiden puitteissa tätä operointia tehdään.*"

Ennakointiprosessin menetelmät täyttävät mielestämme laadukkaan ennakointiprosessin kriteerit. Nostamme kuitenkin edelleen esiin kokemukselliset menetelmät ja tulevaisuussimulaatiot, jotka auttavat abstraktin tulevaisuuden ymmärrettäväksi tekemisessä. Vaihtoehtoisia tulevaisuuksia ja tulevaisuuden ratkaisuja voidaan mallintaa fyysiseen ja virtuaaliseen maailmaan. Kansalaisten kanssa voidaan kuvitella ja keskustella erilaisten tulevaisuuksien mahdollisuuksista sekä niihin mahdollisesti liittyvistä peloista ja huolista. Tämä avaa ajattelun ihan eri tavalla kuin pelkät keskustelut. Näitä menetelmiä tutkitaan, kehitetään ja hyödynnetään Suomessa aktiivisesti usealla rintamalla. Monimuotoiseen ja monisukupolviseen osallistamiseen soveltuvia menetelmiä on myös saatavilla.

Kuvitteluun tarvitaan innovatiivisia ja soveltavia menetelmiä, eikä kuvittelun roolin keskeisyyttä ole syytä ohittaa. Se on yksi laadukkaan ennakoinnin suurimmista haasteista. Sen roolia tulisi painottaa. Onko selonteossa käytetty parhaita mahdollisia menetelmiä ajattelun avartamiseksi ja kuvittelun mahdollistamiseksi?

Selonteon prosessia on kehitetty tuomalla mukaan laajasti eri ikäisiä, eri taustoista ja eri elämäntilanteista tulevia ihmisiä, erityisesti nuoria. On kuitenkin syytä pohtia, millä menetelmällä missäkin kohtaa osallistetaan ja olisiko dialogit ollut hyödyllisempi menetelmä valmiiden skenaarioiden tulkinnassa.

Aiemmin suosituksena on ollut osallistaa lapsia ja nuoria enemmän ennakointiprosesseihin. Myös lasten ja nuorten kanssa tehtävään tulevaisuustyöskentelyyn löytyy Suomessa laajasti osaamista ja menetelmiä. Näitä menetelmä ei ollut hyödynnetty tulevaisuusselonteossa. Jatkossa näillä menetelmillä voisi täydentää menetelmäpakkia.

Tulevaisuusvaliokunnassa on tehty ja on meneillään useita mielenkiintoisia hankkeita. Näitä ja aikaisempien tulevaisuusselontekojen näkyväksi tekemistä olisi hyödyllistä tehdä suhteessa tuoreeseen tulevaisuusselontekoon. Tulevaisuusselonteossa mainitaan esimerkiksi (Teknojättien maailma -skenaario): “Lapsia ja nuoria tulee suojella algoritmien haitallisilta vaikutuksilta kehitystasonsa mukaisesti. On kehitettävä ratkaisuja, joilla haitallisilta vaikutuksilta voi suojautua tai niiden vaikutuksia pienentää.” Tulevaisuusvaliokunnan julkaisu *Sosiaalinen media ja digitaalinen arki – Lapset, nuoret ja perheet muutoksen keskellä* julkaistiin 28.11.2025 ja syventäisi kohtaa erinomaisesti. Tällaiset linkitykset loisivat kattavan kokonaiskuvan ennakoinnista ja auttaisi löytämään muun relevantin tiedon äärelle. Parhaimmillaan tämä toimisi elävänä visuaalisena ja helppokäyttöisenä näkymänä.

Lähteet:

Kirjalliset

Futures Finland ry. (2025). *Tulevaisuusmylly Vol. 1: Pohjoismainen hyvinvointiyhteiskunta 2035*. Kirjoittajat: Ilkka Halava, Tiina Honkanen, Minna Koskelo ja Maija Knutti.

Futures Finland ry, Lausunto: O 9/2023 vp Tulevaisuusvaliokunnan selvityshankkeet 2023 – 2027

Koskelo, M. (2021). Tehtävänä tulevaisuus - Tulevaisuusmuotoilu päätöksenteossa, Alma Talent

Sitra. (2025). *Nuorten mureneva tulevaisuususko haastaa koko Suomen kehityksen*. Haettu 11.11.2025
https://www.sitra.fi/uutiset/nuorten-tulevaisuususko-on-suomalaisen-yhteiskunnan-kohtalonkysymys/

Suomi-Areena. (2025) *SuomiAreenan visiotutkimus on julkaistu - 82 % kansalaisista on sitä mieltä, että Suomella tulisi olla yhteinen visio*
Haettu 3.12.2025
https://www.suomiareena.fi/artikkelit/suomiareenan-visiotutkimus-2025

Valtioneuvosto[1]. (2025). *Tulevaisuusselonteon 1. osa: Strateginen toimintaympäristöanalyysi sekä skenaarioita vuoteen 2045*.
https://valtioneuvosto.fi/tulevaisuustyo-ja-ennakointi/tulevaisuusselonteko/osa-1#/
Haettu 29.11.2025

Valtioneuvosto[2]. (2024) *Tulevaisuusselonteon 1. osan strateginen toimintaympäristöanalyysi* (Valtioneuvoston julkaisuja 2024:54).
https://um.fi/julkaisut/-/asset_publisher/TVOLgBmLyZvu/content/tulevaisuusselonteon-1.-osan-strateginen-toimintaymp%C3%A4rist%C3%B6analyysi/20152
Haettu 29.11.2025

Valtioneuvoston kanslia[3], Tulevaisuusvaliokunta. (2023). *Hallinnon vuosikertomus 2022: Tulevaisuusselonteko* (Asia K 2/2023 vp).
https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/JulkaisuMetatieto/Documents/EDK-2023-AK-22032.pdf
Haettu 29.11.2025

Valtiontalouden tarkastusvirasto. (2022). *Tuloksellisuustarkastuskertomus 11/2022:*

Toimintaympäristön seuranta ja ennakointi strategisen päätöksenteon tukena.
https://vtv.fi/raportti/jalkiseurantaraportti-toimintaympariston-seuranta-ja-ennakointi-strategisen-paatoksenteon-tukena/
Haettu 29.11.2025

Muut

Eduskunta. (2025, 28. marraskuuta). Tulevaisuusvaliokunnan julkinen kuuleminen: Sosiaalinen media ja digitaalinen arki – Lapset, nuoret ja perheet muutoksen keskellä
[Verkkolähetys]
https://verkkolahetys.eduskunta.fi/fi/valiokuntien-julkiset-kuulemiset-ja-avoimet-kokoukset/2025-11-28-92hugge3ks
Katsottu 28.11.2025

Eduskunta. (2025, 3. lokakuuta). Valiokuntien julkinen kuuleminen / avoin kokous: Foresight Friday - Tulevaisuusselonteon 1. osa
[Verkkolähetys]
https://verkkolahetys.eduskunta.fi/fi/valiokuntien-julkiset-kuulemiset-ja-avoimet-kokoukset/2025-10-03-aedxni1sh3
Katsottu 3.10.2025

Eduskunta. (2024, 22. marraskuuta). *Julkinen kuuleminen / valiokuntien kokous*: *Tulevaisuusselonteon strategisen toimintaympäristöanalyysin julkaisutilaisuus*
[Verkkolähetys]
https://verkkolahetys.eduskunta.fi/fi/valiokuntien-julkiset-kuulemiset-ja-avoimet-kokoukset/20241122_tuv
Katsottu 29.11.2025